

Protocol medische handelingen op scholen geldend voor de scholen van SCPO Lelystad

Vastgesteld DB : 16-06-2020
Goedgekeurd CvB : 16-06-2020
Instemming GMR : 08-12-2020
Ingangsdatum : 09-12-2020
Evaluatie in DB : juni 2024

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
1. Soorten medische handelingen op school	3
a. Handelingen waarvoor de wet BIG niet geldt.....	3
b. Handelingen waarvoor de wet BIG wel geldt	3
2. Medicijnverstrekking en medisch handelen	4
2.1. Het kind wordt ziek op school.....	4
2.2. Het verstrekken van medicijnen op verzoek.....	5
2.3. Het opbergen van medicijnen op school	6
2.4. Het verrichten van medische handelingen.....	6
Nawoord	8

Bijlage 1 - Het verstrekken van medicijnen op verzoek

Bijlage 2 - Uitvoeren van medische handelingen

Bijlage 3 – Bekwaamheidsverklaring

Bijlage 4 - Handelen bij calamiteiten

De als bijlagen opgenomen formulieren zullen jaarlijks worden beoordeeld op hun actualiteit en bij tussentijdse -wettelijke- wijzigingen worden herzien.

Voorwoord

Leerkrachten worden op school regelmatig geconfronteerd met leerlingen die klagen over pijn die meestal met eenvoudige middelen te verhelpen is, zoals hoofdpijn, buikpijn, oorpijn of pijn door een insectenbeet. Daarnaast krijgen leerkrachten in toenemende mate het verzoek van ouders of verzorgers om hun kinderen door de arts voorgeschreven medicatie toe te dienen. En steeds vaker wordt er werkelijk medisch handelen van leerkrachten verwacht, zoals het geven van sondevoeding of het toedienen van een injectie.

Met de komst van Passend Onderwijs zullen mogelijk meer basisscholen met deze vragen te maken krijgen. Het uitvoeren van medische handelingen op school brengt risico's met zich mee, ook op juridisch gebied. Het is van belang dat er in deze situaties gehandeld wordt volgens een vooraf vastgesteld protocol.

Dit protocol is gebaseerd op een modelprotocol, opgesteld door de PO-raad in samenwerking met:

- Landelijke vereniging van Artsen in Dienstverband (LAD);
- Stichting Rechtsbijstand Gezondheidszorg (SRG);
- Vereniging van Artsen (VVAA);
- Nederlandse Vereniging Jeugdgezondheidszorg (NVJG);
- Inspectie Jeugdgezondheidszorg (Inspectie JGZ).

Als bijlagen bij dit protocol zijn formats opgenomen voor toestemmingsformulieren, voor een bekwaamheidsverklaring en een stappenplan voor het handelen bij een calamiteit. Scholen kunnen deze ter ondertekening voorleggen aan ouders en aan de arts (in geval van een bekwaamheidsverklaring voor een BIG¹-handeling).

Met eventuele vragen naar aanleiding van dit protocol kan men zich wenden tot de plaatselijke GGD.

¹ Wet op de Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg

1. Soorten medische handelingen op school

a. Handelingen waarvoor de wet BIG niet geldt

Dit is bijvoorbeeld het geval bij het geven van medicijnen. Dat kan zijn het geven van een 'paracetamolletje' of andere medicijnen, zoals een zetpil bij een epileptische aanval, het behandelen van een insectenbeet, etc.

b. Handelingen waarvoor de wet BIG wel geldt

Dit geldt bijvoorbeeld voor het geven van injecties en het toedienen van sondevoeding. Deze handelingen mogen slechts worden uitgevoerd door artsen en verpleegkundigen. Delegeren van het verrichten van deze handelingen aan leerkrachten, moet met grote zorgvuldigheid worden omgeven.

Hiervoor dient per situatie een medisch handelingsprotocol op school te worden vastgelegd.

De schoolleiding kan kiezen of zij wel of geen medewerking verleent aan het geven van medicijnen of het uitvoeren van een medische (BIG) handeling. Voor de individuele leraar geldt dat hij/zij mag weigeren handelingen (al dan niet vallend onder de wet BIG) uit te voeren waarvoor hij zich niet bekwaam acht. Dit is conform het arbeidsrecht.

De wet BIG is niet van toepassing indien er sprake is van een noodsituatie. Iedere burger wordt dan geacht te helpen naar beste weten en kunnen.

2. Medicijnverstrekking en medisch handelen

Leraren worden op school regelmatig geconfronteerd met leerlingen die klagen over pijn die meestal met eenvoudige middelen te verhelpen is, zoals hoofdpijn, buikpijn, oorpijn of pijn ten gevolge van een insectenbeet.

Ook krijgt de schoolleiding steeds vaker het verzoek van ouder(s)/verzorger(s) om hun kinderen door een arts voorgeschreven medicijnen toe te dienen. Voor de leesbaarheid van dit protocol zullen we hierna spreken over ouders wanneer wij ouder(s) en/of verzorger(s) bedoelen.

Een enkele keer wordt medisch handelen van leraren gevraagd, zoals het geven van sondevoeding of het geven van een injectie. Dit zijn handelingen die vallen onder de wet BIG. Het toedienen van een zetpil (suppositorium) valt overigens niet onder de wet BIG. De schoolleiding aanvaardt met het verrichten van dergelijke handelingen een aantal verantwoordelijkheden. Leraren begeven zich dan op een terrein waarvoor zij niet gekwalificeerd zijn. Met het oog op de gezondheid van het kind, is het van groot belang dat zij in dergelijke situaties zorgvuldig handelen. Zij moeten daarbij over de vereiste bekwaamheid beschikken.

2.1. Het kind wordt ziek op school

Als een leerling ziek wordt of een ongeluk krijgt op school, moet de leraar direct bepalen hoe hij moet handelen. Het komt regelmatig voor dat een kind 's morgens gezond op school komt en tijdens de lessen last van hoofd-, buik- of oorpijn krijgt. Ook kan een kind bijvoorbeeld door een insect gestoken worden. Een leraar verstrekt dan vaak -zonder toestemming of medeweten van ouders- een 'paracetamolletje' of behandelt de plaats van een insectenbeet met een verzachtend middel.

In zijn algemeenheid is een leraar niet deskundig om een juiste diagnose te stellen. De grootst mogelijke terughoudendheid is hier dan ook geboden. Uitgangspunt moet zijn dat een kind dat ziek is, naar huis moet.

De schoolleiding zal in geval van ziekte altijd contact moeten opnemen met de ouders, om te overleggen wat er dient te gebeuren (is er iemand thuis om het kind op te vangen, wordt het kind gehaald of moet het gebracht worden, moet het naar de huisarts, etc.?).

Ook wanneer een leraar inschat dat het kind met een eenvoudig middel geholpen kan worden, is het gewenst om eerst contact te zoeken met de ouders. Het geniet de voorkeur het kind met de ouders te laten bellen en vervolgens de ouders om toestemming te vragen om een bepaald middel te verstrekken.

Lastiger is het wanneer de ouders en andere, door de ouders aangewezen vertegenwoordigers niet te bereiken zijn. Het kind kan niet naar huis gestuurd worden, zonder dat daar toezicht is. Ook kunnen medicijnen in dit geval niet met toestemming van de ouders verstrekt worden. De leraar kan dan besluiten, eventueel na overleg met de

schoolleiding of een collega, om zelf een eenvoudig middel te geven. Daarnaast moet hij inschatten of niet alsnog een (huis)arts geraadpleegd moet worden. Bij twijfel dient altijd een arts te worden geraadpleegd. Zo kan bijvoorbeeld een ogenschijnlijk eenvoudige hoofdpijn een uiting zijn van een veel ernstiger ziektebeeld. Het blijft dan zaak het kind voortdurend te observeren.

Enkele zaken om op te letten zijn:

- toename van pijn;
- misselijkheid;
- verandering van houding (bijvoorbeeld in elkaar krimpen);
- verandering van de huid (bijvoorbeeld erg bleke of hoogrode kleur) en
- verandering van gedrag (bijvoorbeeld onrust, afnemen van alertheid).

Een leraar is geen arts en zal bij twijfel dan ook altijd een (huis)arts raadplegen. Dit geldt met name wanneer de pijn blijft of de situatie verergert. De zorgvuldigheid die hij hierbij in acht moet nemen, is dat hij handelt alsof het zijn eigen kind is.

2.2. Het verstrekken van medicijnen op verzoek

Kinderen krijgen soms medicijnen of andere middelen voorgeschreven die zij een aantal malen per dag moeten gebruiken, dus ook tijdens lessen. Te denken valt bijvoorbeeld aan puffjes voor astma, antibiotica, of zetabletten bij toevallen (een aanval van epilepsie). Ouders kunnen aan schoolleiding en leerkracht vragen deze middelen te verstrekken. Schriftelijke toestemming van de ouders is hierbij noodzakelijk.

Meestal gaat het niet alleen om eenvoudige middelen, maar ook om middelen die bij onjuist gebruik tot schade van de gezondheid van het kind kunnen leiden.

In dat geval wordt schriftelijk vastgelegd om welke medicijnen het gaat, hoe vaak en in welke hoeveelheden ze moeten worden toegediend en op welke wijze dat dient te geschieden. Tevens wordt de periode waarin de medicijnen moeten worden verstrekt, vastgelegd. Ouders geven hiermee duidelijk aan wat zij van de schoolleiding en de leraren verwachten en deze weten op hun beurt precies wat ze moeten doen en waar ze verantwoordelijk voor zijn.

Wanneer het gaat om het verstrekken van medicijnen gedurende een langere periode, moet regelmatig met ouders overlegd worden over de ziekte van het kind en het daarbij behorende medicijngebruik op school. Een goed moment om te overleggen is als ouders een nieuwe voorraad medicijnen komen brengen.

Enkele praktische adviezen aan de leraar/schoolleiding:

- neem medicijnen alleen in ontvangst wanneer ze in de originele verpakking zitten en uitgeschreven zijn op naam van het betreffende kind;
- lees goed de bijsluiter, zodat u op de hoogte bent van eventuele bijwerkingen van het medicijn en
- noteer, per keer, op een aftekenlijst dat u het medicijn aan het betreffende kind gegeven heeft.
- Als een kind niet goed op een medicijn reageert of als er onverhoopt toch een fout is gemaakt bij het toedienen van een medicijn, bel dan direct de huisarts of de specialist in het ziekenhuis.
- Bel bij een ernstige situatie direct het landelijk alarmnummer 112.
- Zorg er altijd voor dat u alle relevante gegevens bij de hand hebt, zoals naam, geboortedatum, adres, huisarts en/of specialist van de leerling, de medicatie die is toegediend, welke reacties het kind vertoont en eventueel welke fout is gemaakt.

2.3. Het opbergen van medicijnen op school

Het bewaren van medicijnen op school moet tot een minimum worden beperkt. Het is verstandig hiervoor één persoon aan te wijzen die verantwoordelijk is voor het beheer. De medicijnen dienen in een afgesloten kast (koelkast indien dit nodig is) te worden bewaard. In geen geval mogen medicijnen worden bewaard in het bureau van de leerkracht. De bureaula gaat te vaak open, waardoor het gevaar kan ontstaan dat leerlingen de medicijnen meenemen.

2.4. Het verrichten van medische handelingen

Het is van groot belang dat een langdurig ziek kind of een kind met een bepaalde handicap zoveel mogelijk gewoon naar school gaat. Het kind heeft contact met leeftijdsgenootjes, neemt deel aan het normale leven van alledag op school en wordt daardoor niet de hele dag herinnerd aan zijn handicap of ziekte. Binnen SCPO Lelystad zijn wij ons er van bewust hoe belangrijk het is voor het psychosociaal welbevinden van het langdurig zieke kind om, indien dat maar enigszins mogelijk is, naar school te gaan.

Over het algemeen worden BIG-handelingen door de Thuiszorg of de ouders zelf op school verricht. In sommige gevallen kan er sprake zijn van een PGB (persoonsgebonden budget), dat gebruikt zou kunnen worden voor extra ondersteuning.

In uitzonderlijke situaties, vooral als er sprake is van een situatie die al langer duurt, zouden ouders een beroep kunnen doen op schoolleiding en leraren om BIG-handelingen te verrichten. Te denken valt daarbij bijvoorbeeld aan het geven van sondevoeding.

Geeft de schoolleiding/leraar gevolg aan een dergelijk verzoek en wordt een medische handeling uitgevoerd door een leerkracht, dan nemen zij daarmee bepaalde verantwoordelijkheden op zich. Het is belangrijk van tevoren stil te staan bij eventuele

consequenties. Zonder toestemming van de ouders kan de schoolleiding of leraar niets doen. Gezien het ingrijpende karakter van de handelingen, moet de schoolleiding vooraf schriftelijke toestemming van de ouders krijgen.

Wettelijke regels

De Wet Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg (Wet BIG) regelt wie wat mag doen in de Gezondheidszorg. De wet BIG is bedoeld voor beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg en geldt als zodanig niet voor onderwijzend personeel. Dat neemt niet weg dat in deze wet een aantal waarborgen worden gegeven voor een goede uitoefening van de beroepspraktijk, aan de hand waarvan ook een aantal regels te geven zijn voor schoolbesturen en leraren als het gaat om in de wet BIG genoemde medische handelingen.

Bepaalde medische handelingen -de zogenaamde voorbehouden handelingen- mogen alleen worden verricht door artsen. Anderen dan artsen kunnen deze medische handelingen alleen verrichten in opdracht van een arts. De betreffende arts moet zich er dan van vergewissen dat degene die niet bevoegd is, wel de bekwaamheid bezit om die handelingen te verrichten.

Leraren vallen niet onder de wet BIG. Deze geldt alleen voor medische en paramedische beroepen. Soms worden leraren betrokken bij de zorg rond een ziek kind en worden daarmee partners in de zorg. In zo'n geval kan het voorkomen dat leraren gevraagd wordt om een medische handeling bij een kind uit te voeren. In deze situatie is de positie van de leraar een bijzondere, die met zorgvuldigheid benaderd moet worden.

Dit betekent dat een leraar in opdracht van een arts moet handelen die hem bekwaam heeft verklaard voor het uitvoeren van een BIG-handeling. De leraar moet van een BIG-geregistreerde professional (meestal de behandelend arts of verpleegkundige) een gedegen instructie krijgen hoe hij de BIG-handeling moet uitvoeren. Het naar tevredenheid uitvoeren van deze handeling moet door deze BIG-geregistreerde professional schriftelijk worden vastgelegd (met handtekening) in een bekwaamheidsverklaring.

Op deze manier wordt een zo optimaal mogelijke zekerheid aan kind, ouders, leraar en schoolleiding gewaarborgd. Ook voor de verzekeraar van de school zal duidelijk zijn dat er zo zorgvuldig mogelijk is gehandeld.

Binnen organisaties in de gezondheidszorg is het gebruikelijk dat een arts, of een door hem aangewezen en geïnstrueerde vertegenwoordiger, een bekwaamheidsverklaring afgeeft met het oog op eventuele aansprakelijkheden.

4. **Nawoord**

Een leraar is en blijft verantwoordelijk voor zijn handelen, ook al heeft hij een bekwaamheidsverklaring van een arts. Hij kan hiervoor civielrechtelijk aangesproken worden.

De schoolleiding resp. het schoolbestuur blijft eindverantwoordelijk voor datgene wat de leraar doet. Kan een schoolbestuur een bekwaamheidsverklaring van een arts overleggen, dan kan niet bij voorbaat worden aangenomen dat de schoolleiding onzorgvuldig heeft gehandeld.

Het is van belang om deze schriftelijke bekwaamheidsverklaring in voorkomende gevallen te kunnen overleggen en daarbij steeds na te gaan of de betreffende leraar zich ook daadwerkelijk bekwaam acht. Een leraar die niet aantoonbaar bekwaam is voor bepaalde handelingen, mag dergelijke medische handelingen –BIG- handelingen- niet uitvoeren. Een leraar die wel een bekwaamheidsverklaring heeft, maar zichzelf niet bekwaam acht -bijvoorbeeld omdat hij deze handeling al een hele tijd niet heeft verricht-, zal deze handeling eveneens niet dienen uit te voeren.

Een leraar die onbekwaam en/of zonder opdracht van een arts deze handelingen verricht, is niet alleen civielrechtelijk aansprakelijk (betalen van schadevergoeding), maar ook strafrechtelijk (mishandeling). Het schoolbestuur kan op zijn beurt als werkgever eveneens civiel- en strafrechtelijk aansprakelijk gesteld worden.

Een leerkracht is dus te allen tijde aansprakelijk te stellen, indien er een calamiteit heeft plaatsgevonden ten gevolge van zijn handelen. Echter, met dien verstande dat het bij zorgvuldig handelen, met een bekwaamheidsverklaring van een arts tot het verrichten van een voorbehouden medische handeling (BIG), wel degelijk zal uitmaken voor de juridische beoordeling van een calamiteit of er zorgvuldig is gehandeld.

(Met andere woorden: of er een toestemmingsverklaring van de ouders tot het verrichten van de verrichte BIG handeling en een bekwaamheidsverklaring aanwezig waren. De arts die de verklaring gaf is hiermee immers ook verantwoordelijk.)

De schoolleiding resp. het schoolbestuur heeft het recht geen medewerking te verlenen aan het verrichten van medische handelingen (BIG) door leerkrachten op school.

Bijlage 1 - Het verstrekken van medicijnen op verzoek

Verklaring: Toestemming tot het verstrekken van medicijnen op verzoek

Ondergetekende geeft toestemming voor het toedienen van de hieronder omschreven medicijn(en) aan:

naam leerling:

geboortedatum:

adres.....

postcode en plaats:

naam ouder(s)/verzorger(s):

telefoon thuis:.....

telefoon werk:.....

naam huisarts:

telefoon huisarts

naam specialist:

telefoon specialist:.....

De medicijnen zijn nodig voor onderstaande ziekte:

.....

.....

Naam van het medicijn:

.....

.....

Medicijn dient dagelijks te worden toegediend op onderstaande tijden:

..... uur / uur / uur / uur

Medicijn(en) mogen alleen worden toegediend in de volgende situatie(s):

Dosering van het medicijn:

.....
.....

Wijze van toediening:

.....
.....

Wijze van bewaren:

.....
.....

Controle op vervaldatum door: (naam).....

functie:

Ondergetekende, ouder/verzorger van genoemde leerling, geeft hiermee aan de school toestemming voor het toedienen van de bovengenoemde medicijnen:

ouder/verzorger:

plaats

datum:

Handtekening:

Instructie voor medicijntoediening:

Er is instructie gegeven over het toedienen van de medicijnen op (datum).....

Door:

naam:

functie:

naam instelling:.....

Aan:

naam:

functie:

naam en plaats school:

Bijlage 2 - Uitvoeren van medische handelingen

Verklaring: Toestemming tot het uitvoeren van voorbehouden medische handelingen (BIG)

Ondergetekende geeft toestemming voor uitvoering van de zogenoemde 'medische voorbehouden handeling' op school bij:

naam leerling:

geboortedatum:

adres:

postcode en plaats:

naam ouder(s)/verzorger(s):

telefoon thuis:.....

telefoon werk:.....

naam huisarts:

telefoon huisarts:

naam specialist:

telefoon specialist:.....

naam medisch contactpersoon:

telefoon medisch contactpersoon:.....

Beschrijving van de ziekte waarvoor de 'medische handeling' op school bij de leerling nodig is:

.....

.....

Omschrijving van de uit te voeren 'medische handeling':

.....

.....

De 'medische handeling' moet dagelijks worden uitgevoerd op onderstaande tijden:

..... uur / uur / uur /uur

De 'medische handeling' mag alleen worden uitgevoerd in de hieronder nader omschreven situatie:

.....
.....

manier waarop de 'medische handeling' moet worden uitgevoerd:

.....
.....

Eventuele extra opmerkingen:

.....
.....

Bekwaamheidsverklaring aanwezig (omcirkelen hetgeen van toepassing is): ja / nee

Instructie medisch handelen

Instructie van de 'medische handeling' + controle op de juiste uitvoering is gegeven op

(datum).....

Door:

naam:

functie.....

naam instelling:.....

Aan:

naam:

functie:

naam en plaats school:

Ondergetekende:

naam:

ouder/verzorger:

plaats:

datum:

Handtekening:

Bijlage 3 - Bekwaamheidsverklaring

Uitvoeren van medische handelingen

Verklaring: Bekwaam uitvoeren van medische handelingen (BIG)

Ondergetekende, bevoegd tot het uitvoeren van de hieronder beschreven handeling

.....
.....
.....

verklaart dat,

(naam werknemer):.....

functie:

werkzaam aan/bij:.....

na instructie door ondergetekende, in staat is bovengenoemde handeling bekwaam uit te voeren.

De handeling moet worden uitgevoerd ten behoeve van:

(naam leerling):

geboortedatum:

Het uitvoeren van bovengenoemde handeling is voor de leerling noodzakelijk wegens:

.....
.....
.....

De hierboven beschreven handeling mag alleen worden uitgevoerd op de tijdstippen waarop de leerling op school aanwezig is.

De hierboven beschreven handeling moet worden uitgevoerd gedurende de periode:

.....
.....
.....

Ondergetekende:

naam:

functie:

werkzaam aan/bij:.....

plaats:.....

datum:

Handtekening:

Bijlage 4 - Handelen bij calamiteiten

Richtlijnen hoe te handelen bij calamiteiten

Indien zich calamiteiten voordoen ten gevolge van het toedienen van medicijnen of het uitvoeren van een medische (BIG) handeling bij een kind, volgen hieronder richtlijnen:

- Laat het kind niet alleen. Probeer rustig te blijven.
Observeer het kind goed en probeer het gerust te stellen.
- Waarschuw een volwassene voor bijstand (of laat één van de andere leerlingen een volwassene ophalen, waarbij u duidelijk instrueert wat het kind tegen de volwassene moet zeggen).
- Bel direct de huisarts en/of de specialist van het kind.
- Bel bij een ernstige situatie direct het landelijk alarmnummer 112.
- Geef door naar aanleiding van welk medicijn of medische handeling de calamiteit zich heeft voorgedaan (eventueel welke fout is gemaakt).
- Zorg er voor dat u alle relevante gegevens van het kind bij de hand hebt (of laat ze direct door iemand opzoeken), zoals:
 1. Naam van het kind.
 2. Geboortedatum.
 3. Adres.
 4. Telefoonnummer van ouders en/of andere, door de ouders aangewezen persoon.
 5. Naam + telefoonnummer van huisarts c.q. specialist.
 6. Ziektebeeld waarvoor medicijnen of een medische handeling nodig zijn.
- Bel de ouders (bij geen gehoor een andere, door de ouders aangewezen persoon):
 1. Leg kort en duidelijk uit wat er gebeurd is.
 2. Vertel, indien bekend, wat de arts heeft gedaan/gezegd.
 3. In geval van ziekenhuisopname, geef door naar welk ziekenhuis het kind is gebracht.